

Az év kiemelkedő szünbiológiai témájú egyetemi doktori (PhD) értekezése-díj, 2024

Összeállította: HORNUNG ERZSÉBET (szerk.)

A Diverzitásbiológiai és az Ökológiai Tudományos Bizottság kezdeményezésére alapított díjra olyan tehetséges, magyar állampolgársággal rendelkező kutatók pályázhattak, akik a szünbiológia területén végzik tudományos tevékenységüket, és az előző naptári évben sikerrel védtek meg egyetemi doktori (PhD) értekezésüket, továbbá tagjai az MTA Köztestülete Diverzitásbiológiai vagy Ökológiai Tudományos Bizottságának (<https://mta.hu/viii-osztaly/az-ev-kiemelkedo-szunbiologiai-temaju-egyetemi-doktori-phd-ertekezese-dij-111523>). A díj átadására az alapító okirat értelmében minden évben a Magyar Tudomány Ünnepehez kapcsolódó eseményen kerül sor. Ezévből a zsűri (elnök: ÓDOR PÉTER, tagok: HERCZEG GÁBOR, MOLNÁR V. ATTILA, SCHMERA DÉNES, VÖRÖS JUDIT) a nyolc pályázó mindegyikének munkáját magas színvonalúnak ítélte, és a maximális kiadható három díjat kiosztotta. Az előadások – a „Vírusoktól az erdőig” című előadóülés keretében – november 12-én hangzottak el az MTA Könyvtár és Információs Központ Konferenciatermében.

Az *Állattani Közlemények* elkötelezett a pályázó fiatalok témáinak ismertetésében, így évről évre közöljük a díjazottak és az előadók listáját, és a folyóiratban releváns, zoológiai témájú dolgozatok rövid kivonatát.

Díjazottak:

LANSZKI ZSÓFIA

Pécsi Tudományegyetem Virologiai Nemzeti Laboratórium

Doktori értekezésének címe: Advancing canine distemper virus research through Nanopore Technology for surveillance and genome sequencing (A Canine distemper vírus kutatómódszertanának fejlesztése Nanopore technológia segítségével monitoring és genomszekvenálás céljából)

Témavezetői: KURUCZ KORNÉLIA és KEMENESI GÁBOR

Doktori iskola: Pécsi Tudományegyetem, Biológiai és Sportbiológiai Doktori Iskola

A szopornyica (*Canine distemper virus*, CDV) egy világszerte elterjedt megbetegedés, amely egyaránt érinti a házi- és a vadon élő állatokat. Munkánk során ragadozó emlősökben vizsgáltuk a vírus jelenlétét, valamint az általunk fejlesztett specifikus teljes genom szekvenálási módszerrel meghatároztuk a vírus genetikai változatosságát. Kiemelt célunk a vadon élő állatok betegségeinek megismerése és nyomon követése, ezzel is segítve az érintett fajok megőrzését és a jövőbeni járványokra való felkészülést.

LÉVAI-KISS JOHANNA

ELKH-DE Viselkedésokológiai Kutatócsoport

Doktori értekezésének címe: Parental care in a beetle species: Roles and investments (Utódgondozás egy bogárfajnál: szülői szerepek és befektetések)

Témavezetője: BARTA ZOLTÁN

Doktori iskola: Debreceni Egyetem, Juhász-Nagy Pál Doktori Iskola

Az utódgondozó viselkedésformák diverzitásának megértése betekintést nyújthat a viselkedésokológia egyik érdekes kérdéskörébe: az utódgondozás evolúciójába. Az utódgondozást potenciálisan formáló ökológiai, szociális és evolúciós tényezők vizsgálata kulcsfontosságú a mögöttes mechanizmusok megismeréséhez. Munkám célja egy különleges bogárfaj, a nagyfejű csajkó (*Lethrus apterus*) kétszülős utódgondozásának, valamint az azt befolyásoló környezeti és szociális tényezők részletes feltárása.

ZOLTÁN LÁSZLÓ

ELTE TTK Növényrendszertani, Ökológiai és Elméleti Biológiai Tanszék

Doktori értekezésének címe: Magyarországi lomberdők természetvédelmi helyzetének értékelése erdőtermészetességi kritériumok elemzésével

Témavezetője: STANDOVÁR TIBOR

Doktori iskola: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Biológia Doktori Iskola

A 2014-es borszőnyi jégtörés vizsgálata során kimutattuk, hogy a nitrofil lágyszárúak borításának változását befolyásolta az egészségügyi fakitermelés technikája. Igazoltuk, hogy a Sentinel-1 műhold radar indexeire alapozva közel valós időben lehetséges a dőléssel érintett erdők lehatárolása. Egy finomléptékű felmérés és az Országos Erdőállomány Adattár adatainak elemzésével megmutattuk, hogy a NÖSZTÉP állapotértékelés proxyként képes jól reprezentálni az adattárban nem felmért indikátorokat is.

További pályázók, akik dolgozatuk magas színvonalával ugyancsak elnyerték a jogot munkájuk előadására:

ASZALÓSNÉ BALOGH REBEKA

Doktori értekezésének címe: Természetközeli és szünantróp kriptogám közösségek szerveződése

Témavezetője: MATUS GÁBOR

Doktori iskola: Debreceni Egyetem, Juhász-Nagy Pál Doktori Iskola

FEKETE JUDIT

Doktori értekezésének címe: Using species distribution modelling and environmental DNA techniques for studying aquatic macroinvertebrates (Előfordulási modellek és környezeti DNS-módszerek alkalmazása vízi makrogerinctelen fajok kutatásában)

Témavezetője: PADISÁK JUDIT és VÁRBÍRÓ GÁBOR

Doktori iskola: Pannon Egyetem, Kémiai és Környezettudományi Doktori Iskola

A kutatás szitakötőfajok jelenlegi elterjedéséhez és kimutatásuk módszertanához járult hozzá, valamint várható jövőbeni elterjedésüket modellezte. A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság területén összesen 1065 vízi makrogerinctelen előfordulási adattal járultunk hozzá a terület faunájának ismeretéhez. Kifejlesztettük a *Cordulegaster heros* és a *C. bidentata* környezeti DNS-mintából történő izolálásának módszertanát. E két faj esetében feltártuk az elterjedésüket meghatározó háttérváltozókat, ami alapján modelleztük a fajok jövőbeni elterjedését különböző éghajlatváltozási predikciók esetében.

KOVÁCS ZSÓFIA

Doktori értekezésének címe: Óriás útifű, sárga len, valamint kései és balti szegfű ex situ és in situ állományainak morfológiai, citológiai és genetikai változatossága

Témavezetője: HÖHN MÁRIA és CSONTOS PÉTER

Doktori iskola: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kertészettudományi Doktori Iskola

TÓTH FLÓRIÁN

Doktori értekezésének címe: Az akvakultúra hatása a zooplankton-közösségek szerveződésére

Témavezetője: KÖRMÖCZI LÁSZLÓ és KEREPECZKI ÉVA

Doktori iskola: Szegedi Tudományegyetem, Környezettudományi Doktori Iskola

A dolgozatban az akvakultúra-termelés különböző ágaiban, annak természetközeli vízkezelése során, valamint a befogadó víztestben kialakult zooplankton-közösségek kerültek vizsgálat alá. Utóbbihoz olyan funkcionális és filogenetikai megközelítésekkel történt az elemzés, ami a modern ökológiában egyre inkább előtérbe kerül. A dolgozat azt az alaphipotézist járja körül különböző tudományos kérdések mentén, mely szerint tápanyagdús környezetben kevésbé diverz közösségek alakulnak ki, mint tápanyagszegényebb viszonyok között.

UJHEGYI NIKOLETT

Doktori értekezésének címe: Élőhelyfejlesztés és ragadozógazdálkodás hatása a mezei nyúl (*Lepus europaeus*) populációdinamikájára

Témavezetője: BIRÓ ZSOLT és SZEMETHY LÁSZLÓ

Doktori iskola: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Állatbiotechnológiai és Állattudományi Doktori Iskola

A nyulak állománysűrűsége évtizedek óta csökken. Mivel populációjellemzőik változása az élőhely minőségét jelzi, így vizsgálataimban a nyulak és hullatékaik sűrűségét vetettem össze egy agrár-támogatási programmal és a rókagyérítés erősségével. Továbbá élőhelyhasználatot vizsgáltam GPS-telemetriával és éjszakai állománybecsléssel, végezetül a nyúl-állományok dinamikájához gyűjtöttem adatokat az éves szaporulat, a fiatalok túlélése, valamint szaporodási rendellenességek alapján, kiegészítve egy mezőgazdasági mikotoxin szervekben található mennyiségével.